

LITTERATURA *Serpentium*

JAARGANG 44
NUMMER 1

VOLUME 44
ISSUE 1

EUROPESE SLAGENVERENIGING - EUROPEAN SNAKE SOCIETY

INHOUDSOPGAVE

■ ARTIKELEN

In memoriam prof. dr. Peernel Zwart 10
Anton van Woerkom (ESV) en Peter Mudde (Lacerta), met bijdragen van Ruud de Lang
en Jacques Bastinck

Verzorging en nakweek van *Boa constrictor* 'melanogaster' 14
Frits Mullenders

Wetenschappers denken universeel antigif op het spoor te zijn 30
Daniel van Veelen

Verzorging en kweek van *Elaphe taeniura yunnanensis* Anderson, 1879 36
Guillaume Bosch

■ RUBRIEKEN

Voorwoord 4

Van het bestuur 7

Leuk om te weten - Van een wisse dood gered 34

CONTENTS

■ ARTICLES

- In memoriam prof. dr. Peernel Zwart 10
 Anton van Woerkom (ESS) and Peter Mudde (Lacerta), with contributions from
 Ruud de Lang and Jacques Bastinck
- Care and breeding of *Boa constrictor* 'melanogaster' 14
 Frits Mullenders
- Scientists probably found a universal antivenin 30
 Daniel van Veelen
- Captive breeding and reproduction of *Elaphe taeniura yunnanensis* Anderson, 1879 36
 Guillaume Bosch

■ COLUMNS

- Foreword 4
- From the board 7
- Nice to know - Saved from certain death 34

VOORWOORD

Op de Nederlandse televisiezender NPO 2, zo rond half zeven, is er enkele keren per week het programma *RegioNed* te zien. Daarin zwerft de camera kriskras door de Nederlandse provincies om verslag te doen van opmerkelijke gebeurtenissen of initiatieven, of om bijzondere mensen te interviewen. Op vrijdag 2 februari jongstleden zat, onopvallend tussen twee andere items ingeklemd, een kort verslag van een hartverwarmend, slangenminnend project: onder de rook van vliegveld Eelde in de provincie Groningen, zijn Arnold Pilon en Willem Wortel eigenaars van maar liefst vijftien hectare natuurgebied, dat zij onderhouden en inrichten met de speciale bedoeling slangen er een veilig biotoop te bieden. Het is niet moeilijk om in het gebied zelf een ontmoeting met een slang te hebben, maar ook binnenshuis komt het regelmatig voor dat slangen er hun toevlucht zoeken, als het weer buiten niet erg uitnodigend voor hen is. We hopen niet alleen dat beide heren kans zullen zien om hun gebied afdoende te beschermen tegen alle krachten die voortdurend werkzaam zijn om een zo hoog mogelijk economisch rendement uit iedere vierkante meter Nederlandse grond te persen, maar dat zij er bovendien in zullen slagen hun dierenparadijs uit te breiden tot profijt van vooral, maar niet alleen de slangen.

Dit is niet het enige positieve slangennieuws dat we kunnen melden. In de stroom van berichten die ons vaak informeren over de teloorgang van flora, fauna en milieu, zitten soms ook bemoedigende nieuwtjes. Zo berichtte de NOS enige tijd geleden, dat een team van wetenschappers, onder wie Freek Vonk, in het noordelijk deel van het Amazonegebied een nieuwe anacondasoort heeft ontdekt. Dat wil zeggen, anaconda's komen in heel het Amazonegebied voor, maar de nieuw ontdekte soort beperkt zijn verspreidingsgebied tot het noorden van Zuid-Amerika. Op basis van maar liefst 78 DNA-monsters, verkregen van wilde en dode exemplaren, maakte onderzoek in DNA-databanken in negen landen duidelijk dat er sprake was van

FOREWORD

On the Dutch television channel NPO 2, the program *RegioNed* is shown several times a week around half past six. In it, the camera crisscrosses the Dutch provinces to report on remarkable events or initiatives, or to interview remarkable people. On Friday, February 2, a short report about a heart-warming, snake-loving project was inconspicuously sandwiched between two other items: under the smoke of Eelde airport in the province of Groningen, Arnold Pilon and Willem Wortel are owners of no less than fifteen hectares of nature reserve, which they maintain and organize with the specific intention of offering snakes a safe natural habitat. It is not difficult to have an encounter with a snake in the area, but it is also common for snakes to take refuge indoors when the weather outside is not very inviting for them. We not only hope that both gentlemen will be able to adequately protect their area against all forces that are constantly working to squeeze the highest possible economic return out of every square metre of Dutch land, but that they will also succeed in expanding their animal paradise to the benefit of especially, but not only, the snakes.

This isn't the only positive snake news we can report. The flow of messages that often inform us about the loss of flora, fauna and the environment sometimes also includes encouraging news. Some time ago for example, the NOS reported that a team of scientists, including Freek Vonk, had discovered a new anaconda species in the northern part of the Amazon area. The latter indicates that although anacondas are found throughout the Amazon region, the range of the newly discovered species is limited to northern South America. Based on no less than 78 DNA samples, obtained from wild and dead specimens, comparison to data included in DNA databases in nine countries made it clear that it comprises a new species. Ironically, this also revealed that the anaconda that has been preserved in formalin in *Natura-*

Freek Vonk (Naturalis Biodiversity Center) zwemt met een anaconda in de Amazone in Brazilië / Freek Vonk (Naturalis Biodiversity Center) swims with an anaconda in the Amazon in Brazil. www.facebook.com/watch/?v=867746338388908.

een nieuwe soort. Zodoende kwam, wat een ironie, ook aan het licht, dat de anaconda die in *Naturalis* in Leiden al vijftig jaar op sterk water staat, al die tijd al heeft behoord tot deze nieuwe anacondasoort, die *Eunectes akayima* is gedoopt. De nieuwe soort is met het blote oog niet te onderscheiden van de bestaande soorten, maar wijkt er toch maar liefst 5,5% van af. Om aan te geven hoe groot die afwijking is: mensen en chimpansees verschillen maar $\pm 2\%$ van elkaar! Deze noordelijke groene anaconda kan zo'n zeven meter lang worden en kan in volgroeide vorm 250 kilo te boven gaan. In een video op de nieuwssite Nu.nl, zwom, in troebel Amazonewater, Freek Vonk aan de ene en de cameraman aan de andere kant van de reuzenslang. Gelukkig bleek het prachtige dier, dat gewoonlijk op capibara's, herten en zelfs jaguars predeert en waarvoor een menselijke prooi geen onoverkomelijk probleem lijkt op te leveren, niet agressief te zijn en zelfs vluchtgedrag te vertonen... Freek Vonk hoopt, en wij met hem, dat deze ontdekking er mede toe zal leiden dat de anaconda's én hun leefgebied een betere beschermde status zullen krijgen.

lis in Leiden for fifty years also belongs to this new anaconda species, which has been baptized *Eunectes akayima*. The new species is indistinguishable from the existing species with the naked eye, but it still differs by as much as 5.5%. To indicate how big that difference is: humans and chimpanzees only differ by $\pm 2\%$! This northern green anaconda can grow to about seven metres in length and can weigh more than 250 kilos when fully grown. In a video on the news site Nu.nl, Freek Vonk is swimming at one side of the giant snake and the cameraman on the other in the murky water of the Amazon. Fortunately, the beautiful animal, which usually preys on capybaras, deer and even jaguars and for which human prey does not seem to pose an insurmountable problem, turned out not to be aggressive and even shows flight behaviour... Freek Vonk hopes, as we also do, that this discovery will help ensure that the anacondas and their habitat will receive an increased conservation status.

We will stay in South America a little longer because in the *Miami Herald* of February 14th, we

We blijven even in Zuid-Amerika, want in de *Miami Herald* van 14 februari jongstleden troffen we ook een verslag aan van nieuw ontdekte slangensoorten. Dat wil zeggen: aangezien er een aanzienlijke variatie werd opgemerkt in het aantal en de vorm van de wimperachtige schubben boven het oog en het leefgebied van slangen die gewoonlijk aangeduid worden als *Bothriechis schlegelii* leek een taxonomische herclassificatie zich al een tijdlang op te dringen. Nieuw DNA-onderzoek heeft uitgewezen dat er maar liefst vijf nieuwe soorten zijn te onderscheiden en dat het complex van wimperadders in totaal uit tien soorten bestaat, waar dat er tot voor kort twee waren. De soort die voorname-lijk in Colombia voorkomt, *Bothriechis klebbai*, heeft zijn naam te danken aan Casey Klebba, een belangrijke begunstiger van de expedities die Alejandro Arteaga en zijn team van wetenschappers in afgelegen gebieden van Ecuador en Colombia uitvoeren. Uit DNA-analyse bleek dat *Bothriechis klebbai* tussen $\pm 3\%$ en 11% genetische verschillen vertoonde met andere wimpergroefkopadders! Andere nieuwe soorten die het team onderscheidde zijn *Bothriechis khwargi*, *Bothriechis rasikusumorum*, *Bothriechis rahimi* en *Bothriechis hussaini*.

Nou, dit was een lange aanloop naar het belangrijkste onderdeel van dit voorwoord: de inhoud van het eerste nummer van de vierenvestigste jaargang. Verdrietig is het, dat we melding moeten maken van het overlijden van prof. dr. Peernel Zwart. Professor Zwart heeft, zeker in de beginjaren van onze vereniging veel bijgedragen aan *Litteratura Serpantium*. Frits Mullenders deed ons een sympathieke geste: na zich tientallen jaren bezig te hebben gehouden met zijn slangenhobby, besloot Frits prioriteit aan andere zaken des levens te geven en te stoppen met het houden van slangen. Hij doneerde de inhoud van zijn website, waarop hij zijn jarenlange ervaringen met zijn slangen met de wereld had gedeeld, aan de Europese Slangenvereniging. Wij, als redactie van *Litteratura Serpantium*, zijn er erg mee ingenomen, en gaan deze interessante webpagina's in de komende afleveringen van scherm naar papier vertalen. Niet minder ingenomen is de redactie met een substantiële

also found a report of newly discovered snake species. For quite some time, the considerable variation in the number and colour of the eyelash-like scales above their eyes as well as their habitat in snakes commonly referred to as *Bothriechis schlegelii* (eyelash palm-pitviper), raised the presumption that they need to be warranted a new taxonomic classification. Recent DNA research has shown that no fewer than five new species can be distinguished and that the eyelash viper complex consists of a total of ten species, in comparison to the two species that were recognized until now. The species mainly found in Colombia, *Bothriechis klebbai*, owes its name to Casey Klebba, a major funder of the expeditions carried out by Alejandro Arteaga and his team of scientists in remote areas of Ecuador and Colombia. DNA analysis showed that *Bothriechis klebbai* showed between $\pm 3\%$ and 11% genetic differences with other eyelash pit vipers! Other new species that the team distinguished are *Bothriechis khwargi*, *Bothriechis rasikusumorum*, *Bothriechis rahimi* and *Bothriechis hussaini*.

Well, this was a long preamble to the most important part of this foreword: the contents of the first issue of the forty-fourth volume. It is sad that we have to report the death of Prof. Dr. Peernel Zwart. Professor Zwart contributed a lot to *Litteratura Serpantium*, especially in the early years of our association. Frits Mullenders made us a sympathetic gesture: after decades of focusing on his snake hobby, Frits decided to give priority to other things in life and stop keeping snakes. He donated the contents of his website, on which he had shared his years of experiences with his snakes with the world, to the European Snake Society. We, as editors of *Litteratura Serpantium*, are very pleased with it and will translate these interesting web pages from screen to paper in the coming episodes. The editors are no less pleased with a substantial contribution from Guillaume Bosch, who wants to share his many years of experience with keeping *Elaphe taeniura yunnanensis* with us. You will also find some shorter arti-

bijdrage van Guillaume Bosch, die zijn eveneens jarenlange ervaring met het houden van *Elaphe taeniura yunnanensis* met ons wil delen. Verder treft u nog enkele kortere artikelen aan die u hopelijk niet minder zullen bevallen dan de langere.

Veel leesplezier.

Marcel van der Voort, Tom Hellebuyck, Richard de Jong, Anton van Woerkom

VAN HET BESTUUR

Huis- en hobbydierenlijst

Van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit (PVH) ontvingen wij een nieuw bericht over de Huis- en hobbydierenlijst met de stand van zaken van dit moment. Het Platform schrijft het volgende.

Zoals vorig jaar aangekondigd, is onze regering helaas nog steeds van plan om de Huis- en hobbydierenlijst in te voeren. De tijdlijn tot de invoeringsdatum van 1 juli schatten we als volgt in:

- a. ter visie in Europa: 1 januari 2024 tot en met 31 maart 2024
- b. publicatie: waarschijnlijk mei 2024
- c. ingangsdatum: 1 juli 2024

De Huis- en hobbydierenlijst bevat slechts dertig soorten zoogdieren. Natuurlijk gaan we de lijst aanvechten, maar toch informeren wij u over de inhoud van de lijst zoals de Minister die nu voor zich ziet.

De regeling van de Minister biedt een algemene ontheffing voor damherten en edelherten. Hoewel die niet op de lijst staan, mogen ze dus wel door iedereen gehouden worden. Andere vrijstellingen worden alleen verleend aan specifieke doelgroepen. Denk daarbij aan dierenartsen, dierentuinen en opvangcentra.

cles that will hopefully please you no less than the longer ones.

Enjoy reading.

Marcel van der Voort, Tom Hellebuyck, Richard de Jong, Anton van Woerkom

FROM THE BOARD

Pet and hobby animal list

We received a new message from the Platform Verantwoord Huisdierenbezit (PVH) (Platform for Responsible Pet Ownership) about the Hobby Animals List with the current state of affairs in The Netherlands. They write the following.

As announced last year, our government unfortunately still plans to introduce the domestic and hobby animal list. We estimate the timeline until the implementation date of July 1 as follows:

- a. For viewing in Europe: January 1, 2024 to March 31, 2024
- b. Publication: probably May 2024
- c. Effective date: July 1, 2024

The pet and hobby animal list contains only 30 species of mammals. Of course we will challenge the list, but we will nevertheless inform you about the contents of the list as the Minister now sees it.

The Minister's regulation offers a general exemption for fallow deer and red deer. Although they are not on the list, they can be kept by anyone. Other exemptions are only granted to specific target groups. This includes veterinarians, zoos and shelters.

De Minister heeft een beperkt overgangsrecht opgenomen in zijn regeling. Dit overgangsrecht geldt voor het houden van dieren die al in het bezit waren of al verwekt zijn op het moment van ingaan van de regeling, mits daar verder niet mee gekweekt wordt. De vrijstelling geldt voor de dieren zelf, die mogen dus nog wél worden overgedragen.

Zoals al eerder aangekondigd, zal het PVH procederen tegen de Huis- en hobbydierenlijst. Dat begint met het aantekenen van bezwaar bij de Minister als de lijst officieel is gepubliceerd. Nadat de Minister een beslissing heeft genomen over dat bezwaar, zullen wij in beroep gaan bij de rechter (ervan uitgaande dat de Minister negatief beslist). Dat is natuurlijk een kostbare gang van zaken en daarom zijn we blij dat het bestuur van het PVH heeft besloten om afspraken te maken met Dibevo over het gezamenlijk (50-50) dragen van de advocaat- en proceskosten. Op die manier houden we de kosten in de hand en bereiken we hopelijk datgene wat we willen bereiken: vernietiging van de Huis- en hobbydierenlijst. Hoewel we denken goede argumenten te hebben, blijft een rechtszaak natuurlijk altijd een risico. Het is vooraf nooit een gelopen race.

De Huis- en hobbydierenlijst bevat nu nog slechts dertig soorten zoogdieren, maar als deze lijst succesvol wordt ingevoerd, dan volgen er ongetwijfeld lijsten voor vogels en reptielen. Vandaar dat wij als Europese Slangenvereniging het door het PVH procederen tegen de invoering van de zoogdierenlijst krachtig ondersteunen.

Samenwerking met de AG-Schlangen van de DGHT in Duitsland

Na de Slangendag in oktober 2023 hebben bestuursleden van de Arbeitsgemeinschaft Schlangen van de DGHT en het bestuur van de Europese Slangenvereniging afgesproken om te streven naar een vorm van samenwerking, omdat we buurlanden zijn en beide verenigingen het houden en bestuderen van slangen als

The Minister has included a limited transitional law in his regulation. This transitional law applies to the keeping of animals that were already owned or sired at the time the scheme came into effect, provided that they are not used for further breeding. The exemption applies to the animals themselves, so they may still be transferred.

As previously announced, the PVH will take legal action against the domestic and hobby animal list. This starts with filing an objection with the Minister once the list has been officially published. After the Minister has made a decision on that objection, we will appeal to the court (assuming the Minister decides negatively). This is of course a costly process and that is why we are pleased that the PVH board has decided to make agreements with Dibevo (Trade association for the pet sector) about jointly (50-50) bearing the lawyer and legal costs. This way we keep costs under control and hopefully achieve what we want to achieve: destruction of the pet and hobby animal list. Although we think we have good arguments, a lawsuit always remains a risk. It is never a finished race beforehand.

The pet and hobby animal list now contains only 30 species of mammals, but if this list is successfully introduced, lists for birds and reptiles will undoubtedly follow. That is why we as the European Snake Society strongly support the PVH's legal action against the introduction of the mammal list.

Translation into English: Anton van Woerkom

Cooperation with the AG-Schlangen of the DGHT in Germany

After the Snakeday in October 2023, board members of the Arbeitsgemeinschaft Schlangen of the DGHT and the board of the European Snake Society agreed to attempt a form of collaboration because we are neighbouring countries and both associations have a passion for keeping and studying snakes. For this

doelstelling hebben. Daarvoor zullen wij om te beginnen de wederzijdse leden uitnodigen voor interessante activiteiten en eenmaal per jaar een interessant artikel uitwisselen voor overname in onze tijdschriften.

Veel Duitse leden van de AG-Schlangen komen jaarlijks al naar onze Slangendag in Houten en de AG-Schlangen nodigt onze leden van harte uit om ook haar jaarvergadering te bezoeken. In tegenstelling tot de Europese Slangenvereniging organiseert de AG-Schlangen jaarlijks een interessante jaarvergadering met informatieve lezingen en een excursie. De deelname voor het weekend kost slechts € 10,00.

In 2024 wordt deze van 3-5 mei in de dierentuin van Neurenberg gehouden. De entree van de dierentuin is voor leden van de AG-Schlangen gratis, niet-leden moeten entree betalen. Op de vrijdag is er een avondprogramma en op de zaterdag een dagvullend programma met interessante presentaties. Het programma voor de zondag staat nog niet vast. Dan wordt een excursie gehouden in een natuurgebied, of een rondleiding in de dierentuin van Neurenberg. Het is dus zeer de moeite waard om voor dit weekend naar Neurenberg af te reizen. Het programma is te vinden op de website van de AG-Schlangen:

schlangen.dght.de/veranstaltungen.html

De AG-Schlangen geeft het halfjaarlijkse tijdschrift *Ophidia* uit. Een abonnement daarop is mogelijk voor mensen die lid zijn van de AG Schlangen en van de DGHT. Het is een mooi en kleurrijk tijdschrift van 32-36 pagina's per nummer. Meer informatie vind je op de website schlangen.dght.de/ophidia.html. De nummers van drie jaar en ouder zijn te bekijken en te downloaden van de website schlangen.dght.de/online-ausgaben.html

purpose, we will start to invite each other's members to participate in interesting activities and exchange an interesting article once a year for publication in our respective journals.

Many German members of the AG-Schlangen already attend our Snakeday in Houten annually, and the AG-Schlangen warmly invites our members to attend their annual meeting as well. Unlike the European Snake Society, the AG-Schlangen organizes an interesting annual meeting with informative lectures and an excursion. The conference fee is only € 10,00.

In 2024, this will take place from May 3rd to May 5th at the Nuremberg Zoo. Entrance to the zoo is free for members of the AG-Schlangen; non-members must pay an entrance fee. On Friday, there will be an evening programme, and on Saturday, a full-day programme with interesting presentations. The program for Sunday has not yet been determined, but an excursion will be held in a nature reserve or a tour of the Nuremberg Zoo. Therefore, it is very worthwhile to travel to Nuremberg for this weekend. The programme can be found on the AG-Schlangen website: schlangen.dght.de/veranstaltungen.html.

The AG-Schlangen publishes the semi-annual magazine *Ophidia*. Subscriptions are available for people who are members of the AG Schlangen and the DGHT. It is a beautiful and colourful magazine with 32-36 pages per issue. More information can be found on the website: schlangen.dght.de/ophidia.html. Issues from three years and older can be viewed and downloaded from the website: schlangen.dght.de/online-ausgaben.html.

Translation into English: Anton van Woerkom

ESV-boeken en andere uitgaven
ESS-editions and others publications

NEDERLANDSTALIGE UITGAVEN **HERPETOLOGISCHE BUNDELS:**

- Marcel van der Voort, 2014, *Adders onder het gras! Over slangen in mythen en verhalen*. Een bloemlezing van cultuurhistorische artikelen zoals in de jaargangen 13 t/m 31 in *Litteratura Serpentina* zijn verschenen. Tweede, aangevulde en gecorrigeerde oplage. € 17,50.
- Ron Bronckers (2019), *Adderjagers! Portretten van een verdwenen en vergeten beroep*. Verzamelde artikelen uit de jaargangen 28 t/m 38 van *Litteratura Serpentina*. Tweede, vermeerderde druk. € 25,-.
- *Herpetologische Bundels deel 4: Waterslangen, 2013*. Bloemlezing van artikelen over waterslangen uit de jaargangen 1 t/m 30 van *Litteratura Serpentina*. € 15,-.
- Sterrin Smalbrugge (2019), *Het Grote Reptielenboek*. € 19,99.

Om te bestellen binnen Nederland, neem contact op met de penningmeester: treasurer@snakesociety.nl. Vermeld daarbij de gewenste titel en vraag naar de prijs inclusief verzendkosten. U krijgt dan na betaling uw exemplaar toegestuurd.

ENGLISH TITLES PUBLISHED IN THE SERIES **HERPETOLOGICAL VOLUMES:**

- Marcel van der Voort, 2012, *There's a snake in the grass! About snakes in myths and stories*. € 17,50.
- Ron Bronckers, 2019, *Viper hunters! Portraits of a vanished and forgotten profession*. € 25,00.
- A.A. Verveen, 2014, *The Behaviour Cycle of the Boa constrictor in Captivity*. € 29,50.

Please contact the treasurer to order a copy. Name the title you wish to order and ask for the price including shipping costs.
E-mail: treasurer@snakesociety.nl

